

Sven Carlsson från Dyneboda, min farmors morbror

Ellinor Mattisson

Ola Carlsson och Ingar Carlsdotter (Lill-Inga) framför Långa-Kulla, backstugan där Sven, Berga-Svennen, föddes. Ola och Lill-Inga är Svens syskon. Detta kort skickade de till Fritjof i Amerika.

Jag vet inte så mycket om Svens eget liv, mest om hans anor bakåt, eftersom det också är mina, och det jag kan tolka genom dem och hans släkt. Svens farfar var beväringsskarl Johan Hultus, född 1785-04-11 i Göteborg. Farfarsfar Frans Fredrik Hultus född 1760 var skomakaregesäll, inflyttad från Åmål och gift med Maria Lundbom.

Johan kommer under sin livstid att leva under tre svenska kungar: Gustav III 1771-1792, Gustav IV Adolf 1792-1809, samt Karl XIV Johan Bernadotte 1809-1844. Johan är beväringsskarl och av svensk börd. Det är möjligt att han deltog i försvaret mot Ryssland år 1808. Han kan också ha deltagit i

försvaret mot Napoleon. Han är i beväringen och har svurit sin kung trohet. Efter år 1814 har Sverige haft fred.

Johan Hultus kommer till, eller blir placerad i, Jämshög omkring 1814, förmodligen i Hanna Persdotters föräldrahem, med tanke på hur man då placerade svenska soldater i danskvänliga trakter. Johan gifter sig med Hanna Persdotter i Södra Rödhult och de bosätter sig i Hannas föräldrahem. Hannas far är då död och modern Sissa Olsdotter bor hos dem. Hon är sjuk och dör förmodligen år 1818. Hos familjen bor också två av Hannas omyndiga syskon. Johan och Hanna får barnen Johan Fredrik, född 1817-10-17, Sissa, född 1820-02-16 och Carl, född 1822-12-17. Hanna är 36 år när första barnet Johan Fredrik föds. Barnet får sin faders och sin farfars namn. Dottern Sissa får sin mormors namn. Yngste sonen Carl får förmodligen sitt namn efter den kung Johan nu tjänar.

Det märkliga i husförhörslängden från S. Rödhult är att sonen Carls namn inte är inskrivet, endast hans födelsetid. Den präst som skrivit in de nya familjemedlemmarna har vägrat skriva namnet Carl. Endast i mantalslängden finns namnet. Jag har funderat mycket på varför och kommit fram till att namnet Carl främst var förbehållet herremän, eller att det kanske var hatat som pesten i dessa trakter efter de tre Karlarnas framfart här. Karl X, Karl XI och Karl XII – namnen talar för sig själv! Folket led oerhört under Karlarnas tid. Tunga skatter, krig, pest, våld och hungersnöd. Hären skulle försörja sig själv, vilket betydde inkvartering, mat och foder till hästarna där den drog fram. Detta är inte glömt än idag. Vi kan tacka invånarna i Lönsboda för att vi fått trevligare personer på våra seder än krigarkungar!

Carl är den ende av familjen Hultus som jag, trots ihärdigt sökande, har funnit efter år 1824. Han blev Svens far och min far Carls mormors far. Sven får sitt namn efter sin morfar Sven Olsson, född i Fegelstorp 1788-07-29.

Sven var första barnet i Carls och Ingars familj där i backstugan i Dyneboda. Sven föddes 1848-04-06 och han fick fem syskon, som alla blev över 80 år gamla, utom Ola som var 77 år när han dog. Fadern Carl dog 43 år gammal i en bröstsjukdom 1866-03-25. Hustrun Ingar Svendsdotter blev då ensam med de sex barnen, där dock Sven och Ola får anses vara vuxna och de fick säkert hjälpa till med försörjningen av familjen. Även Hanna som var 13 år fick nog ge sig ut att tjäna piga, vilket var det som stod till buds för de flesta kvinnor då.

Eftersom jag tillbringade min barndoms somrar hos farmor Karolina i Dyneboda 1:2, så har jag med henne varit vid ruinerna efter Carls och

Lill-Ingas 80-årsdag i Långa-Kulla backstuga. Min farmor Karolina till vänster. Lill-Inga till höger. Familjen i mitten är Karolinas syster Tilda med make och dotter. Lill-Inga är moster till Karolina och Tilda. Min far Carl har fotograferat.

Ingars backstuga flera gånger. Backstugan var då borta, men trädgården fanns kvar. Den fanns där tills det planterades gran på hela denna backe ovanför sjön Bäen, där det var så otroligt vackert och naturskönt.

Jag har i min ägo ett "amerikabrev" från syskonens barndomsvän Fritjof Frostensson, född 1877-05-12, med vilken de brevväxlade och de sände honom det fotografiet av stugan där Ingar och Ola står utanför. Fritjof skriver ett långt brev och berättar hur han sitter med förstoringsglas och granskar fotografiet och minns de dagar han sprang till dem, hur väl han trivdes med dem. Så vackert han tyckte där var, den vackraste plats han fortfarande visste om. De fina minnena av dem, hur de fiskade tillsammans. Han berättar särskilt om en hälsning till Sven, som han också ska skriva till.

Fritjof emigrerade till Amerika i slutet av 1800-talet och han har i sina brev talat om att hade han vetat hur han skulle få slita ont hade han stannat i Sverige. Nu hade han det bättre, men vägen till framgång hade varit hård.

Sven Carlsson gifter sig år 1872-12-31 med Sissa Olsdotter, född 1839-02-25 i Villands Vånga och de bosätter sig på Mölleryds utmark i en backstuga. Sissa dör 1904-05-30 i magsjukdom och Sven blir änklings

Ellinor Mattisson vid ruinerna av Långa- Kulla backstuga. Stolpen är hembygdsföreningens torputmärkning.

och ensam kvar i backstugan. Av barnen hade några dött i späda ålder, några var utflugna. Barnen var Anna, född i Dyneboda 1864, August, född 1869-06-04 i Bökenäs, död 1887-08-31, Sissa, född 1873-06-06 i Dyneboda, död 1960-09-26, Jenny, född 1883-07-26 i Dyneboda, död 1884-05-14.

Sven livnärde sig och sin familj på arbete hos bönderna i trakten, samt även med repslageri av materialet lindbast, som han själv beredde. Det primitiva redskap han använde för detta finns att beskåda i en glasmonter på Kristianstads museum. Jag vet också att Sven var en levnadsglad människa som spelade fiol, sjöng, joddlade och var en fantastisk berättare. 1964 publicerades en artikel i Kristianstadsbladet om Sven, skriven av Gustav Nilsson, f.d. lärare i Mjönäs, vilken träffat Sven och hört honom berätta sägner och om sina syner. Sven sjöng flera sånger ur Fritjofs saga för honom, helt felfritt. Sven dog ensam i sin stuga 1928-04-09. Min far Carl sände dessa rader med den dikt han tillägnade Sven, till Kristianstadsbladet.

”In memoriam. F.d. torparen Sven Carlsson, Mölleryd, avled fredagen den 9 april i sitt hem i en ålder av 80 år och tre dagar. Med Sven Carlssons död gick en man av den gamla, kärnfriska stammen bort för alltid. Trots

Dyneboda 1:2. Gårämålning. Sissa Carlsdotter, Svens syster, ägde ensam sedan 1894 detta torp, där hon bott sedan 1880-talet och arbetat och sparat för att kunna överta huset. Långa-Sissans torp kom det att kallas och hennes dotter och min farmor Karolina, kallad Långa-Karolina, ägde sedan torpet fram till 1962 då hon sålde det till Ebba och Sven Persson.

sin höga ålder hade han kvar sin fulla ungdomliga käckhet. Varje dag gick han till sitt arbete för att förtjäna sin ringa dagspenning utgörande hans levnadsexistens. Lika hoppfull var han och aldrig såg man honom nedstämd, fast armod och nöd voro trägna gäster i hans hus. Den ro ej jorden gav honom, har han nu funnit i ett annat land. Frid över hans minne!

*Nu dödens lie skördat
en man av gammal stam.
Han är nu fri från möda
har ro i högre land.*

*Hav tack du gamle kämpe
för allt du verkat har.
ej livet gods dig skänkte
men minnet lever kvar.*

*Ej hjältebragd kan tecknas
som mätes med ditt liv,
ty länge har du levat
och trotsat världens kiv.*

*Den ro ej livet bjuder
så schön du nu har fått
dit silverharpan ljuder
din ande evigt gått.*

Någon förklaring till hur öknamnet "Berggrena-Svennen" har uppkommit har jag inte kunnat hitta. Nils Johansson namnger Sven som "Berga-Sven" i artikeln *De levde en gång mitt ibland oss* från 1970, och det verkar mera riktigt.

Det var Svens syster Ingar Carlsdotter, kallad Lill-Inga, som var den sista ägaren av "Långa-Carlens" backstuga Långa-Kulla i Djupadal vid sjön Bären. Lill-Inga blev funnen död utanför sin stuga av min farmor Karolina, som då övertagit torpet Dyneboda 1:2 efter sin mor Långa-Sissa.

Det fanns enligt min farmor många oklarheter vid utredningen av Lill-Ingas död 1939-02-23. Pengar saknades efter en försåld ko och det fanns vissa arrangemang utomhus, som pekade på att Lill-Inga blivit skrämmd ut ur stugan. Min farmor gick till sin moster Lill-Inga och såg till henne flera gånger i veckan. Efter brodern Olas död 1927-08-01 bodde Lill-Inga ensam.

Jag har en vacker pläd som varit Lill-Ingas samt psalmbok, katekes, biblar med flera religiösa böcker från hemmet. Det var nog ett troende hem. En sliten börs med några 2-kronor från ett speciellt gömställe i stugan. Dessa ting sparade min farmor som minne av Lill-Inga, liksom ett skäkte-trä som hennes mor Ingar hade ägt och en märkduk hon broderat.

Min farmormor Långa-Sissa på sin 80-årsdag. Fotot var infört i Kristianstadsbladet tillsammans med en artikel med anledning av födelsedagen. Dyneboda 1:2 i bakgrunden.

Bildsköne Bengtssons och Tatuerade Johanssons vistelse i Filkesbodaskogen 1934

Agne Lindberg

Under 1920- och 30-talen var Bildsköne Bengtsson och Tatuerade Johansson efterlysta i hela Sverige som tjuvar och dynamitarder. Deras brava-der har i dagspress, böcker, TV och föredrag skildrats med mer eller mindre verklighetsanknytning och med olika tolkningar. Det gamla ordspråket ”av en fjäder kan det bli en hel höna” är också tillämpligt i dessa skildringar.

Då jag i dag är en av de få levande som har stått på hyddans tak i Filkesboda som var kumpanernas gömsle undan poliser och rättvisa vill jag skildra mina upplevelser.

En orsak till att de valde Filkesboda som vistelseort var att vägen Arkelstorp - Nyteboda byggdes som nödhjälpsarbete med bidrag från Arbetsmarknadskommissionen. Hit kom det arbetslösa från hela Sverige. De var AK-arbetare men benämndes i dagligt tal som nödisar. Några av arbetarna var från orten, några arbetade här en längre tid medan en del bara stannade några dagar. Därför var det ingen från bygden som reagerade om de mötte en okänd person.

Arbetarna bodde i bondgårdar längs vägbygget. I mitt föräldrahem var det 30 man inkvarterade. Staten höll med tvåvåningsjärnsängar med halm-madrasser och sänglinne. Mina föräldrar Oskar och Helga Lindberg ägde gården Kasseboda, belägen cirka 1 km från den plats där Bildsköne Bengtsson och Tatuerade Johansson rest ett tält och byggt sig en hydda med trävirke som de stulit från ett sågverk i Filkesboda.

Under min barndom och uppväxt har jag lyssnat på trovärdiga personers berättelser om hur tält och den väl kamouflerade hyddan upptäcktes. Hyddan benämns ofta som en grotta vilket det näppeligen var.

Söndagen den 21 oktober 1934 var Erik Nilsson, Filkesboda och Oskar Petré, Kristianstad ute och strövade runt i området mot Edre ström. De har ofta beskrivits som AK-arbetare vilket är fel. Erik var 20 år och anställd som dräng hos mina föräldrar. Han var kusk och utförde med häst och vagn körslor vid vägbygget för att frakta jord och sten samt förflytta arbetsredskap eftersom far åtagit sig dessa arbetsuppgifter. Oskar

var 21 år och inneboende i familjen. Han var behjälplig med varjehanda sysslor på gården.

Under sina strövtåg under ovannämnda söndag upptäckte de en stig in i en tät granskogsföryngring. De följde stigen och till sin förvåning upptäckte de ett grått tält. Utanför tältet stod två herrcyklar men inga personer syntes till. När de kom hem till far och mor berättade de om sin upptäckt.

Erik som bodde på Filkesbodas Mellangård hos sin bror Evert och hans hustru Helga berättade för dem om sin tältupptäckt. På mangårdsbyggnadens loft fanns ett gavelrum som vette mot väster. Här hyrde även Eriks bröder, Reimond och Ove rum. På bottenvåningen öster om fastighetens kök hyrde Viktor Linder ett rum. Linder var AK-arbetare och arbetade på vägbygget. Erik berättade även för honom om tältet.

De kom överens om att tidigt på måndagsmorgonen, innan deras arbete började, besöka tältplatsen. Till deras förvåning var tält och cyklar borta. Av daggen att döma kunde de konstatera att två personer övernattat i tältet. Tydligt hade Bengtsson och Johansson förnummit att deras tält blivit upptäckt och därför rivit tältet och avlägsnat cyklarna.

Linders nyfikenhet gjorde att han tillsammans med en arbetskamrat återvände senare till tältplatsen. De fann då att stigen som ledde till tältplatsen fortsatte in i den täta granskogsföryngringen. Efter cirka 300 meters vandring befann de sig på taket till en väl kamouflerad hydda. Kanske var Linders kamrat Arne Bengtsson från Esseboda.

De talade om sina upptäckter för vägmästare Leiler och han i sin tur kontaktade schaktmästare Aronsson. Tillsammans besökte de den av trä byggda kojans som hade en rejäl taklucka. Leiler var den förste som öppnade luckan och tittade in i ett välinrett och ombonat vistelserum.

Dock var det ingen hemma. Tydligt hade de bägge kumpanerna Bengtsson och Johansson varit hemma då Viktor Linder och hans kompis besökte deras gömsle. Steg på hyddans tak och samtal utanför hyddan bekräftade för dem att de var röjda.

Sture Petersson, Filkesboda, sväger till Ove Nilsson har vidimerat att Linder var en av de två upptäckarna av hyddan.

Leiler kontaktade landsfiskalerna Rumar i Glimåkra och Hagertz i Arkelstorp. De underrättade statspolisen och Bildsköne Bengtssonexperthen Oskar Lindbeck, vilken övertog spaningen, kunde med hjälp av kojans inventarier konstatera att de funnit Bildsköne Bengtssons och Tatuerade Johanssons högkvarter.

Männen hade hastigt lämnat kojan och orten och var på rymmen. Den 30 oktober blev de tillfångatagna i Göteborg. När deras hydda och gömsle blivit omskrivet i dagspressen vallfärdade folk dit för att se deras koja.

En av de nyfikna var min far. Jag var 3 ½ år då far tog mig vid handen och gick ner till upptäcktsplatsen. Jag kan än i dag förnimma den känsla som spred sig i kroppen när far stampade på hyddans tak. Far fann vid en trädstam under lite mossa en borrhävning vilken han tog med sig hem som en souvenir. Ett bruksföremål som jag och far använde i många år.

På 1960-talet frågade jag bergabasen och skogsarbetaren John Albert Johnsson, som hyrde rum i Kasseboda, var hyddan låg och om han kunde beskriva platsen för jag hade tänkt att besöka densamma. Han sa att platsen är helt utplånad. Ingen i dag vet det exakta läget men hyddan låg mot en brant jordvall och liknar mer ett grustag.

Vid besöket ansåg jag mig funnit rätt ställe där hyddan var uppbyggd av trävirke och väl kamouflerad men då jag besökte området i våras var ett område med stenblock markerat som grottplatsen. Det stämde inte med min uppfattning.

Hur som haver så besöks området än i dag av personer som vill uppleva legenden om Bildsköne Bengtsson och Tatuerade Johansson.

Jag har kontaktat Kerstin Håkansson i Lönsboda, dotter till Arne Bengtsson från Esseboda. Hon anser att min beskrivning väl stämmer med vad hennes far berättat för henne.

Lämplig litteratur är Alve Brandins bok "Bildsköne Bengtsson och Tatuerade Johansson" samt Malin Arvidssons och Bertil Sandströms "Den Bildsköne".

Se gärna Årsskrift 2014 s. 209 f. Läs om Tidsmaskinen – rundan vid Edre Ström och ladda gratis ner hembygdsföreningens vägvisare för smarta telefoner. Reds. anm.